

SOUL

নতুন পোহৰত

অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী

‘ইতিহাসেই মূঠতে প্রকৃত কবিতা। স্বৰূপভাৱে
ৰাখানিলে সত্যতা উপন্যাসতকৈও সুন্দৰ।’

—কাৰ্লইল

শ্ৰীডিম্বেশ্বৰ নেওগ

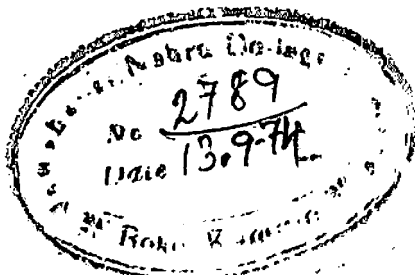
JNCL

2789

891.451
NEO.

পঞ্চম সংস্কৰণ, ১৯৬৪

সৰ্বস্ব সংৰক্ষিত
শুভনী প্ৰকাশ
গুৱাহাটী, অসম

অসমীয়া কাব্য-প্ৰতিভা, ১৯৩৪, ১৯৫২
আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী, ১৯৩৬
অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত ভূমুকি, ১৯৪০
অসমীয়া কথা-প্ৰতিভা, ১৯৫২
একত্ৰিত।

শ্ৰীদেৱপ্ৰসাদ মিত্ৰ
৬৩, বিডন ষ্ট্ৰীট, কলিকতা ৬
এলেম্ প্ৰেছত

আগকথা

সাহিত্য-চৰ্চা আৰু সাহিত্য-চৌৰ্য সম্পৰ্কে

অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ পঞ্চম সংস্কৰণ উলিয়াবৰ আশাৰ জ্বলিঙনিত মনত- বিমল আনন্দ লাগিছে। এই শুভ মুহূৰ্তত দুফুৰি বছৰৰ আগৰ দুখ-সুখৰ সৌৰভ মনলৈ আহিছে। দীনবন্ধু গুপ্তজৰ সভাপতিত্বত ১৯২৩ৰ সেপ্তেম্বৰত বহা অসম ছাত্ৰ সন্মিলনৰ অষ্টম বাৰ্ষিক অধিবেশনৰ বাবে লিখা “অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত ভূমুকি” বচনাই ইয়াৰ মূল ভেটি। তাৰ পাছত সেই সন্মিলনৰ মুখপাত এই লেখকৰে সম্পাদিত “মিলন”ৰ চতুৰ্থ বছৰৰ পোনৰ্ব তিনি সংখ্যাত ধাৰাবাহিকভাৱে প্ৰকাশিত প্ৰৱন্ধ স্বৰূপে সেই বছৰৰ উৎকৃষ্ট সাহিত্য-বৰঙনি বুলি লাভ কৰা প্ৰতিযোগিতামূলক কৃষ্ণপ্ৰসাদ সৌৰভণি পদক সুযোগ্য-সকলৰ প্ৰশংসাৰ ওপচনি প্ৰথম অমুপ্ৰেৰণা।

স্বৰ্গীয় দেৱেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱা আৰু হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী প্ৰভৃতিৰ এই বিষয়ৰ আলোচনা আগত থাকিলেও ঘাইকৈ পুৰণি পুথি আৰু আলোচনীবোৰৰ পৰা লেছেবি বুটলি আমাৰ এই বুৰঞ্জীৰ প্ৰথম সঁজুলি গোটাইছিলোঁ। তাৰ পাছত নগাঁৱৰ দান-বীৰ ৮চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা সৌৰভণি পুঁজিৰ পৰা ১৯৩২ আৰু ১৯৪০ত যেতিয়া যথাক্ৰমে ‘আধুনিক অসমীয়া পদ্ম আৰু গজৰ সংগ্ৰহ’ আৰু ১৯৩৫ত ‘আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী’ বচনাব প্ৰতিযোগিতাত তিনিওবাব প্ৰথম স্থান অধিকাৰ কৰি ২৫০ টকাৰ্কে বঁটা পাই তিনিওখন পুথি অগা-পিছাকৈ উলিয়াবৰ সুবিধা পাওঁ, সেইবোৰো এই ক্ষুদ্ৰ জীৱনৰ একোটি মাহেৰে ক্ষণ বুলি ভাবোঁ।

১৯১৫-১৬ ৰ পৰা অতি যতনেৰে আমি যিবোৰ আপুৰুগীয়া পুৰণি আলোচনী গোটাইছিলোঁ সেইবোৰেই আমাৰ এইকেইটি সাহিত্যিক প্ৰচেষ্টা ফলস্বৰূপী কৰাৰ দাই গুৰি। কিন্তু আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী বচনাব বাবে আমি আন আন বিশেষ যত্ন কৰিব লগা হৈছিল। তাৰ ভিতৰত, বিচাৰি বিচাৰি শেৰত নগাঁও কাছাৰীত পোৱা মোফাট মিলছৰ *Report on the Administration of Assam*, আন মান ঠাইৰ পৰা এড্ৰাৰ্ড গেইটৰ *A short Account of the*

Rise and Progress of Journalism in the Assam Valley, Report of the progress of Historical Research in Assam 1897 ; যোৰহাটত হোৱা আমেৰিকাৰ বেপাৰটো মিশ্বনৰ শত বাৰ্ষিকী প্ৰদৰ্শনিৰ পৰা *Assam Mission's Nawgaon Jubilee (18th to 29th December, 1886) Publications, 1887. These Seventy five years, 1912* ; যোৰহাট মিশ্বনৰ কাৰী পৰিয়ালৰ পৰা ব্ৰাউনৰ *Notes on Assamese Grammar*, শিৱসাগৰ মিশ্বনৰ পৰা ব্ৰাউন-দম্পতী আৰু ব্ৰহ্মনৰ প্ৰতিকৃতি, আৰু অসম গৱৰ্ণমেণ্টৰ ছেক্ৰেটেৰীয়েটৰ পৰা ছাৰ জৰ্জ কেম্বেলৰ অসমীয়া ভাষা অসমৰ স্কুল-আদালতত পুনঃসংস্থাপন বিষয়ক *Resolution* আৰু আত্মবক্ষিক মূল কাকত-পত্ৰবোৰ ঘাই ।

কোৱা বাহুলা, এইবোৰ অমূল্যমানৰ বাবে বাজ্যপালন বা বাহুছৱা সহায়-সহায়ত্বভূতি যে নাছিলেই, গাঁঠিব ধন ভাঙিও এইবোৰ যোগাব কৰাত বিশেষ কষ্ট ভুগিব লগা হৈছিল । এই বহুমূলীয়া কিতাপ-কাকতবোৰ নিশ্চয় কোনেও মোক হাত এৰি নিদিছিল ; মিলুছৰ কিতাপৰ টোকা নগাঁও উকিল অফিছত বহি, আনবোৰ কিতাপ গবাকিসকলৰ ঘৰত বহি, বেপাৰটো শত বাৰ্ষিকীৰ কিতাপবোৰৰ বেপাৰটো স্কুলৰ বাবান্দাত মাটিত বহি, কাৰী পৰিয়ালৰ কিতাপৰ তেওঁলোকৰ বঙলাত বহি, আৰু অসম গৱৰ্ণমেণ্টৰ ছেক্ৰেটেৰীয়েটৰ কাকত-পত্ৰ নথীবোৰৰ টোকা দিনৰ পাছত দিনকৈ তেওঁলোকৰ অফিছত কেবেনীৰ কাষত বহি টুকি আনিব লগা হৈছিল । এইখিনি কামত যি কষ্ট আৰু অৰ্থ-ব্যয় হৈছিল তাক তেনেদৰে তেতিয়া ভবা হলে সেইবোৰ কাম কেতিয়াও হৈ স্কটিল-হেতেন ।

১৯৪০ ত আমাৰ “অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ ভূমুকি” ওলায় । নানা জ্ঞানলব বাবে বৈষ্ণৱ মুগৰ আটাইবোৰ পুথি আৰু সেই সম্পৰ্কে সকলো মতামত পঢ়ি চালি-জ্বাৰি চাব পৰা নাছিলোঁ ; আৰু কোনো আশঙ্কা নকৰি পূৰ্ববৰ্তী দেৱেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী প্ৰভৃতিৰ মততে হৰি-ভব দি লিখিছিলোঁ । পাছত লাহে লাহে যেতিয়া সেই পুথিবোৰ আৰু তাৰ বিষয়ে পূৰ্ববৰ্তীসকলৰ মতামত চালি-জ্বাৰি চাবৰ সকাহ পালোঁ, তেতিয়া আমাৰ সেই পৰ-নিৰ্ভৰতা যে স্কুল আৰু অন্তায় হৈছিল তাক বুজিব পাৰিলোঁ । গতিকে আমাৰ ১৯৫০ ত ওলোৱা চমু আৰু ১৯৫৬ত ওলোৱা বহল অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী আৰু ১৯৬২ত প্ৰকাশিত *New Light on History of Asamiyā*

Literature ত আমি ক্ৰমে ক্ৰমে সেই ভুলবোৰ শুধৰাই আনিছোঁ। এতেকে সেই পূৰ্ববৰ্তীসকলৰ লগত আমাৰ মতৰ মিলতকৈ অমিলেই অধিক।

পাছত “অসমীয়া সাহিত্যৰ চমু বুৰঞ্জী” বুলি ১৯৫৭ত ওলোৱা এখন কিতাপলৈ দুই-চাৰিজন ডেকা বন্ধুৱে আমাৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰে। কিতাপখন মেলি চাই দেখোঁ তাৰ পাতনিত আৰু প্ৰমাণ-পঞ্জীত আমাৰ প্ৰকাশিত কিতাপ-কেখনৰ নাম নিলগকৈ উলুকিয়ালেও স্বৰূপতে সি আমাৰ (১) আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী”, ১৯৩৭, (২) ‘অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত ভূমুকি”, ১৯৪০, (৩) “অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী” (চমু), ১৯৪৭, আৰু (৪) “অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী” (বহল), ১৯৫৬, পুথিকেখনৰ “চমু” তাণ্ডৰণ বুলিব পাৰি। উক্ত পুথিৰ ৮ পিঠিত অসমীয়া সাহিত্যৰ যুগ-বিভাগ বাহঁকৈ আমাৰ (৩) পুথিৰ যুগ-বিভাগ হবহ। তদুপৰি আমাৰ (২) পুথিৰ নিজা উপ-বিভাগবোৰ আমাৰ নিজ নামকৰণে সৈতে তাত লৈছে।—

অঃ সাঃ বুৰঞ্জীত ভূমুকি, ১৯৪০

অঃ সাঃ চমু বুৰঞ্জী, ১৯৫৭

২৩ পিঃ প্ৰাক-বৈষ্ণৱ কবিসকল

৩৩ পিঃ প্ৰাক-বৈষ্ণৱ কবিসকল

৩০ ,, অনাবৈষ্ণৱ কবিসকল

৫৫ ,, অনাবৈষ্ণৱ কবিসকল

৯৬ ,, অত্যাগ্ৰ গদ্য-লেখকসকল

১১২ ,, অত্যাগ্ৰ লেখকসকল

৯৭ ,, চৰিত-সাহিত্য আৰু বংশাৱলী

১১৩ ,, বংশাৱলী আৰু চৰিতসাহিত্য

৯৮ ,, বুৰঞ্জী সাহিত্য

১১৭ ,, বুৰঞ্জী সাহিত্য

অকল একেখন কিতাপৰ পৰাই নহয়, আমাৰ আন কিতাপবো উপবিভাগ-বোৰ নামকৰণে সৈতে যথাক্ৰমে আৰু একদৰেই আছে :—

আধুনিক অঃ সাঃ বুৰঞ্জী, ১৯৩৭

অঃ সাঃ চমু বুৰঞ্জী, ১৯৫৭

১৭ পিঃ আমেৰিকাৰ বেপাৰট্ৰ

১১৯ পিঃ আমেৰিকাৰ বেপাৰট্ৰ

মিশ্ৰণ সমাজৰ যত্ন

মিশ্ৰণ সমাজৰ আগমন

৩৭ ,, আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰকৃত বাট-দেখাওঁতাসকল

১২৬ ,, আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বাট দেখুৱাওঁতা সকল

৫৬ ,, পুৰণি সাহিত্যৰ পুনৰ্ৰ্চাৰ

১৩০ ,, পুৰণি সাহিত্যৰ পুনৰ্ৰ্চাৰ

১১০ ,, আধুনিক অসমীয়া

১৪৯ ,, অসমীয়া আধুনিক

কথা-বীতিৰ ক্ৰমোন্নতি

কথা-সাহিত্য

১৫৪ ,, অসমীয়া উপন্যাস

১৫২ ,, অসমীয়া উপন্যাস

১৪২ পি: আধুনিক অসমীয়া নাট্য ১৫৮ পি: আধুনিক অসমীয়া নাট্য-
সাহিত্যৰ উৎকৰ্ষ সাহিত্য

১৬৩ ,, আলোচনী আৰু বাতৰি- ১৬১ ,, অসমীয়া আলোচনী সাহিত্য
কাকতবোৰৰ ইতিবৃত্ত

ভাগ-উপবিভাগবোৰ আমাৰ নামকৰণে সৈতে একে হোৱাৰ উপৰিও
আলোচনাৰ বাবে লেখকসকলৰ যি ক্ৰম আৰু মূল আমি নিজে কৰি লৈছিলোঁ,
তাৰে সৈতেও হুবহু একেদৰে :—

আধুনিক অ: সা: বুৰঞ্জী, ১৯৩৭

অ: সা: চমু বুৰঞ্জী, ১৯৫৭

২৫-৩৬ পি: নেখন ব্ৰাউন, মাইলুছ
ব্ৰহ্মন, নিধি ফাৰৱেল...

১২৩-২৩ পি: নেখন ব্ৰাউন, মাইলুছ
ব্ৰহ্মন, নিধি ফাৰৱেল...

৩৭-৪৩ পি: যাদুৰাম, হৰিৰাম, মণিৰাম,
কাশীনাথ, হৰকান্ত...

১২৪-২৫ পি: যাদুৰাম, হৰিৰাম,
মণিৰাম, কাশীনাথ, হৰকান্ত...

৪৩-৫৬ পি: আনন্দৰাম, গুণাভিৰাম,
হেমচন্দ্ৰ...

১২৬-২৯ পি: আনন্দৰাম, হেমচন্দ্ৰ,
গুণাভিৰাম

৬৭-৬৮ পি: বসুদেৱ, গোপীনাথ,
ললিতচন্দ্ৰ, পূৰ্ণকান্ত...

১৩১ পি: বসুদেৱ, গোপীনাথ, ললিত-
চন্দ্ৰ, পূৰ্ণকান্ত...

৬৮-৭৫ পি: বমাকান্ত, বলদেৱ, কমলা-
কান্ত, ভোলানাথ, বদ্বৈখৰ...

১৩২-৩৪ পি: বমাকান্ত, বলদেৱ,
কমলাকান্ত, ভোলানাথ, বদ্বৈখৰ...

৭২-৮৫ পি: চন্দ্ৰকুমাৰ, লক্ষ্মীনাথ,
হেমচন্দ্ৰ...

১৩৬-৪০ পি: চন্দ্ৰকুমাৰ, লক্ষ্মীনাথ,
হেমচন্দ্ৰ...

৯০-৯৩ পি: যতীন্দ্ৰ, বদ্বৈকান্ত, অধিকা,
পদ্মধৰ, সিংহদত্ত, দণ্ডিনাথ, হৰ্ষ-
কুমাৰ, ডিব্বেধৰ, দৈবচন্দ্ৰ, বিনন্দ...

১৪৫-৪৯ পি: যতীন্দ্ৰ, অধিকা, বদ্বৈকান্ত,
সিংহদত্ত, দণ্ডিনাথ, হৰ্ষকুমাৰ,
দৈবচন্দ্ৰ, পদ্মধৰ, বিনন্দ, ডিব্বেধৰ...

ভাগ-উপবিভাগ, ধূল, ক্ৰম, আলোচনা আদিৰ উপৰি ভালেখিনি ৰাক্যৰ
শব্দ, গঠন আদিও হুবহু একে :—

অ: সা: বুৰঞ্জীত ভূমুকি, ১৯৪০

১৬ পি: ১৪-১৮ শা:—“ডাকৰ জীৱনীও
ডাঠ অন্ধকাৰেৰে ঢকা... মলৌকিক
ভাব আৰু কল্পনাৰে এনেদৰে

অ: সা: চমু বুৰঞ্জী, ১৯৫৭

২১ পি: ১৯-২০ শা: “ডাক নামৰ
যাদুহৰ্ষনৰ বিষয়ে ইমানবিলাক

- অতিবিস্তৃত যে তাৰ পৰা প্ৰকৃত ঘটনা বাছি উলিওৱা টান ”
- ১৫ পি: ২৪ সা: “বঙালী সাহিত্যিক-সকলৰ মতে ডাক গুৱালৰ লৰা।”
- ১৫ পি: ১০ শা: “বঙালী সাহিত্যিক-সকলে ডাকক “বঙ্গৰ সক্ৰেটিস”...
- ১৫ পি: ২০-২৪ শা: “ডাক বুলি যে কোনো লোক বিশেষ নাছিল আৰু সকলোৰে ডাক বা কোৱা কথাই যে ডাক পুৰুষৰ কল্পনাৰ মূল”...
- লোকবিশ্বাস জড়িত আছে যে সেই বহুশতাব্দী তেদ কৰা টান।”
- ২১ পি: ২০-২১ শা: “বঙালী...আদিৰ পুৰি অল্পসৰি ডাক গোৱালৰ লৰা।”
- ২১ পি: ২১-২২ শা: “ডা: দীনেশ গেনে তেওঁক পূৰ্বৰ চক্ৰেটিচ্ বুলিছে।”
- ২৩ পি: ৬-৮ শা: “ডাক নামৰ এজন মানুহ আছিল নে নাই, সেইটো সন্দেহৰ কথা। ডাক নামৰ এজন পুৰুষ নাছিল বুলি ধৰি ললে তেওঁৰ বচনবোৰ মানুহৰ মনৰ পৰা জন্ম হোৱা যেন লাগে।”

আকৌ, অকল বাক্য, শব্দ-গঠন আদিতেই নহয়, আমি আমাৰ কিতাপত বিশদ আলোচনাৰ পাছত যি সিদ্ধান্ত বা বিচাৰত উপনীত হৈছো সিও ছবছ সেই কিতাপত বিনা স্বীকৃতিৰে ঠাই পাইছে :—

- “অ: সা: বুৰঞ্জীত ভূমুকি”, ১২৪০
- ১৩১ পি: ৪-৬ সা: “আনন্দ ফুকনৰ পিছতে বৰ্তমান অসমীয়া সাহিত্যৰ অতি আদৰৰ, অতি প্ৰকাৰ, আটাইতকৈ ওখ যুগমীয়া আসন-খনি হেমাচন্দ্ৰ, তাত সন্দেহ নাই।”
- “আধুনিক অ: সা: বুৰঞ্জী”, ১২৫৬
- ৫৪ পি: ৭-২৩ সা: “ছৰ্কাৰী কামৰ পৰা আৰম্ভি হোৱাৰ পিছত ১৮৮২ সনত গুৱাহাটীৰ...লোক লগ লাগি “আসাম নিউচ্” নামে এখন ইংৰাজী অসমীয়া সাপ্তাহিক বাতৰি-কাকত উলিয়ায়, আৰু
- “অ: সা: চমু বুৰঞ্জী”, ১২৫৭
- ১২৮ পি: ২২-২৩ শা: “স্বৰূপতে আনন্দৰাম ফুকনৰ পিছতে অসমীয়া সাহিত্যৰ অতি ওখ যুগমীয়া আসন-খনি হৈছে হেমাচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ।”
- “অ: সা: চমু বুৰঞ্জী”, ১২৫৭
- ১২৮ পি: ১৬-২০ শা: “ছৰ্কাৰী কামৰ পৰা অৱসৰ লৈ ১৮৮২ চনত গুৱাহাটীৰ পৰা তেওঁ “আসাম নিউচ্” নামৰ ইংৰাজী-অসমীয়া সাপ্তাহিক বাতৰি-কাকত উলিয়াই-ছিল। এই কাকত ১৮৮৫

হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই তাৰ সম্পাদক হৈ...চলায়। ১৮৮৫ সনৰ জুলাই মাহত “আগাম নিউচ্” ওলাবলৈ এবে। এই কাকতৰ ন শ মান গ্ৰাহক আছিল...। স্বৰূপতে বৰ্তমান অসমীয়া বচনা-বীতি আৰু বৰ্ণবিভাগৰ প্ৰকৃত আৰ্হি দাঙি ধৰে এই কাকতেই, আৰু পিছৰ ‘জোনাকী’ যুগৰ পোহৰ-বিলাওঁতাগৰুণ উজ্জল আদৰ্শও এই কাকতেই।”

১৬১ পি: ১৬-১৯ শা: “কিন্তু হৈবাজী সাহিত্যত বেকনৰ দৰে চুটি জ্ঞান-গৰ্ভ বাক্যেৰে লিখা গভ্যনাথৰ স্থগিৰিত গভৰ বৈশিষ্ট্য নিশ্চয় অসমীয়া সাহিত্যলৈ লেখৰ দান।”

“অ: সা: বুৰঞ্জীত ভূমুকি” ১৯৪০

৬০ পি: ৬-৮ শা: “বাম সৰস্বতী আৰু অনন্ত কন্দলি একেজন কবি বুলি অনেকে আগেয়ে প্ৰমাদত পৰিছিল।...এনে হবব কাৰণকেবাটাও। বাম সৰস্বতীৰ দৰে অনন্ত কন্দলিৰো ঘৰ হাজোত ; দুয়ো বায়ুণ, পৰম শঙ্কৰ-সেৱক, আৰু অতি প্ৰতিভা-শালী সমসাময়িক বৈষ্ণৱ-লেখক।”

আলোচনা আৰু আলোচনাৰ ক্ৰম, সাবাংশ, আদি হবহ একে দৰে :—

আধুনিক অ: সা: বুৰঞ্জী ১৭-১৭৮ পি: = “অ: সা: চমু বুৰঞ্জী” ১১৯-১৬৫ পি:

অ: সা: বুৰঞ্জীত ভূমুকি ১৪-১৮ পি: = “অ: সা: চমু বুৰঞ্জী” ২১-২৭ পি:

অ: সা: বুৰঞ্জী, ১৯৫৬, ১২২-৫৪ পি: = “অ: সা: চমু বুৰঞ্জী” ১৫-২১ পি:

চনলৈকে ওলাই আছিল। ইয়াৰ গ্ৰাহকৰ সংখ্যা ৯০০ মান আছিল। অসমীয়া বচনা বীতি আৰু বৰ্ণ-বিভাগৰ আৰ্হি এই কাকতেই দাঙি ধৰে।”

১৫১ পি: ১২-১৩ শা: “বেকনৰ দৰে চুটি চুটি সাবগৰ্ভ বাক্যেৰে লিখা তেওঁৰ বচনাসমূহ স্বৰূপতে বৈশিষ্ট্য-পূৰ্ণ।”

“অ: সা: চমু বুৰঞ্জী”, ১৯৫৭

২০-২১ পি: “বাম সৰস্বতী আৰু অনন্ত কন্দলি একেজন মানুহ বুলি আগতে ভবা হৈছিল...এই কাৰণ সমূহ হৈছে... (১) দুয়ো জাতিত-ব্ৰাহ্মণ, ... (২) দুয়ো সমান প্ৰতিভা-শালী আৰু দুয়ো সমসাময়িক... (৩) দুয়ো শঙ্কৰ ভক্ত, (৪) দুয়োৰে জন্মস্থান একে।”

The copyright Act, 1957, অনুসাবে “Copyright is the exclusive right secured by law to an author or his assigns to multiply and dispose of copies of an intellectual or artistic creation, whether by mechanical reproduction or public presentation. The social interest in copyright lies in the adjustment of two objectives: the encouraging of individuals to intellectual labour by assuring them of just rewards and the securing of the largest benefits from their produces.” আইনৰ এই উদ্দেশ্য আৱশ্যকীয়, সঙ্গ আৰু মহৎ; পাছে দুৰ্ভাগ্যক্রমে ইয়াৰ মৰ্যাদা বন্ধাত আৱশ্যকীয় তৎপৰতা পোৱা নহয়।

কোনোৱে কব পাৰে বোলে আখৰে আখৰে গোটেই কেইখন কিতাপ নকল কৰা হোৱা নাই: কিন্তু আইন সেই বিষয়তো সুস্পষ্ট। “Can there be infringement without exact reproduction? In fact the court has never allowed a defendant to evade the provisions of the statutes by merely altering the form of the words in the original work....It has been assumed that a colourable imitation is an infringement of copyright within the meaning of the Act, presumably on the ground that to forbid the making of copies in any material form necessarily involves the prohibition of colourable imitation, especially in view of the fact that the act proceeds to declare that such imitations are deemed to be the property of the owner of the work infringed.”

এখন বা আটাইকেখন কিতাপৰ অলপ-অলপহে গিলিছে বুলিলেও নহয়, সেই ‘অলপ’খিনিও ‘বহুত’ হব পাৰে বুলি আইনৰ তীক্ষ্ণ দৃষ্টি আছিল: “The question whether the part taken is substantial is one fact. In judging this question the value as well as the quantity taken must be considered, for if a vital part of a book has been taken for use in another publication, although such part constitutes but a small proportion of the entire text, the sale of

another's original work may be prejudiced ; and the court will not look merely at isolated passages, but will consider the two works as a whole to see whether there has been such prejudicial infringement. For the same reason the use of even a small portion of an author's work will be restrained, if it is used in a work which competes the author's work, or with a work which the author may publish in the future, or if the user complained of tends to vulgarise the author's work."

গোটেই কিতাপখন নকবি তাৰ আঁচনি নকল কবিলেও সৰ্বস্বত্ব আক্ৰমণ কৰা হয়, আৰু অপ্ৰকাশিত কিতাপবো সৰ্বস্বত্ব আছে : "Copyright is no doubt the sole right to produce or reproduce a work which is capable of being the subject of copyright production, or any substantial part thereof, in any material from whatsoever. But the right to reproduce is enough to sustain copyright. Actual reproduction is not necessary, much less profits by reproducing the plan. Even unpublished works have copyright."

সাহিত্যিক বুঝৰ আঁচনি আদিৰ বে কথাই নাই, এখন আইনৰ টীকা-টীকনিৰ স্বত্বও আইনে বক্ষাৰ উপায় দিছে : "There is copyright in a commentary on an Act with introduction, notes etc. which can be infringed where whole passages or the actual words had been taken in many instances, and an injunction could then be granted. Court will protect even the fifth rate originality required in such commentaries...."

তেহে আমাৰ কিতাপৰ সকলো কথাই যে খাটে তাক আৰু আইনৰ পৰাই উদ্ধৃত কৰা হয় : "Whatever similarity in the scheme of the book, arrangement of topics, headings, phrases, conclusions, criticisms, common mistakes, idioms etc. would be proof of copying and infringement of copyright is a matter for determination in the light of evidence in each case."

তৰ্কৰ বাবে যদি ধৰি লোৱা হয় বোলে “চমু বুৰঞ্জী”ৰে মোৰ চাৰিখন বুৰঞ্জীৰ পৰা কথাবোৰ “চমু” কৰি খিতাতে উলিয়ালেও মূল কথাবোৰ আমাৰ “সৃষ্টি” নহয়; তাৰ বিষয়েও আইন সজাগ আছিল: “In the case of works not original in the proper sense of the term, but prepared from materials which are open to all, the principle is that a person is not at liberty to use or avail himself of the labour which another has bestowed for the purpose of producing his works; that will be taking away the result of another man’s labour, or, in other words, his property, and colourable imitation of another’s work could also be covered by an injunction.”

অকল ইমানেই নহয়, ওপৰত তুলি দিয়া উদ্ধৃতিবোৰে আৰম্ভে আৰম্ভে সৰ্বস্বত্ব আইন ভঙ্গ কৰা দেখুৱায়: “The collocation and phraseology of the previous works if copied substantially, will not only be an infringement but will be nonetheless an infringement if some words etc. are altered in order to bring about a colourable variation ingeniously and purposely in the collocation and phraseology in order to camouflage and hide the copying and plagiarism.”

সাহিত্য বুৰঞ্জীৰ কথাই নাই, অভিধানবোৰ আঁচনি, ক্ৰম, আদি আইনে সৰ্বস্বত্ব ভিত্তত ধৰিছে: “In the case of a dictionary a man is not allowed to appropriate for himself arrangement, sequence, order, idioms etc. employed by another using his brains, skill and labour.” “Copyright extends to all literary works..covering works in print and writing..irrespective of the quality or style”..

কিন্তু এই আইনৰ উদ্দেশ্য জ্ঞানৰ প্ৰচাৰ বহিত কৰা বা “to close all the avenues of research and scholarship and all frontier of human knowledge” নহয়; বৰঞ্চ সাহিত্য-চুৰিত বাধা দি প্ৰকৃত জ্ঞানসন্ধানত ইন্ধন যোগোৱাহে। আমি আইনৰ যথেষ্ট উদ্ধৃতি দিওঁ এই

বাবেই। অসমীয়া সাহিত্যত এনে অকাৰ্যৰ কথা আমি আগতেও অনেক বাৰ দেখুৱাই আহিছোঁ। এই সম্পৰ্কত কটন কলেজৰ ভূতপূৰ্ব ইংৰাজী অধ্যাপক (১৯১৪-২৭) আৰু পাছত অক্সফৰ্ড বিশ্ববিদ্যালয় প্ৰেছৰ বৰ্ণে, কলিকতা আৰু মাদ্ৰাজ শাখাৰ সুবিখ্যাত পৰিচালক বেৰণ্ড গফিনৰ অভিজ্ঞতাপূৰ্ণ কথা কেইটিমান মন কৰিব লগীয়া। “কটনিয়ান” কাকতৰ ১৯৬২ ৰ ৩৮ ক্ৰমান্বৰ সংখ্যাত তেওঁ লিখিছে—“There is one underlying principle which is at the basis of all publishing ; that of *copyright*. This fundamental right of property in literary ideas and their expressions is often ignored by the ordinary person who is not an author himself. The self-respecting “man in the street” who would scorn to purloin, say, some one else’s fountain pen, is too often curiously blind to the equivalent act of taking some published work of another and using it for his own purposes. .literary pirates..Now, fortunately the scope of this fundamental law of literary property receives almost universal acknowledgement.”

কিন্তু ইমানৰ সত্ত্বেও আমাৰ বুৰঞ্জীৰ স্বত্ব-অপহৃত দাবী স্বীকৃত নহল ; এতিয়া আমি সেইদৰেই বিশ্ব-বিবেকৰ বহল জায়গালয়ত সেই গোচৰ উপস্থাপিত কৰিছোঁ।

সাহিত্য-গৱেষণাত বৰ্ণন-বিশ্বৰ ব্যৱহাৰ

সাহিত্য বুৰঞ্জীৰ চৰ্চাও বিজ্ঞান আৰু আন আন বিজ্ঞানৰ দৰে ইয়াতো শেষ সিদ্ধান্ত বোলা এটা কথা যে হ’ব নোৱাৰে তাক এতিয়া আমি নিজ অভিজ্ঞতাৰ ভিতৰেদি দেখা পাইছোঁ। আমাৰ “স্বাধুনিক” আৰু “ভূয়ুকি” দুখন আগৰ দৰেই ছপাই উলিয়াবলৈ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষক আৰু ছাত্ৰ বহুতেই আমাক এতিয়াও অহুৰোধ কৰে ; তেওঁলোকে সেই দুখন পুথি পোনতে লিখা বাবেই সহজ আৰু সবল দেখি হয়বা তাৰ সোৱাদ পাহৰিব পৰা নাই বুলিব খুজিছে। কিন্তু আমাৰ পক্ষৰ পৰা তাক আগৰ দৰেই ছপাই উলিওৱা সম্ভৱপৰ কিয় নহয়, তাক বহুলাই কৰলৈ নাপালে বুজোৱা চান। “ভূয়ুকি”খন লিপ্যন্তৰে আমি আলোচ্য পুথি আটাইবোৰ নিজে পঢ়ি চাবৰ সুবিধা নাপাই কিছুমান বিষয়ে পূৰ্ববৰ্তী হেম গোস্বামী আৰু দেৱেন্দ্ৰ বেজবৰুৱাৰ বিচাৰৰ ওপৰত ভিত

দি মন্তব্য কৰিছিলোঁ। পাছত যেতিয়া আমি নিজে সেইবোৰ পুথি-পাঁজি বিচাৰি চালোঁ, সেইসকলৰ, সেই গতিকে আমাৰো, পূৰ্বৰ বিচাৰৰ মাৰ্গাত্মক ভুলবোৰ ধৰা পৰিল। তাৰ পাছত তাঙৰণত যেতিয়া সেই ভুলবোৰ শুধৰোৱা হল, সি মূলৰে ভালেখিনি গঢ় লবালে। তাৰ বাহিৰেও আমাৰ নানাচিন্তা আৰু বিচাৰেও মূল গ্ৰন্থৰ ভালেখিনি সালসলনি ঘটাই আহিছে।

এইদৰে পৰিবৰ্ত্তন আৰু পৰিবৰ্ত্তন কৰি আহি শেষত আমাৰ ইংৰাজী সংস্কৰণৰ পাণ্ডুলিপি পুণ্যস্মৃতি জুলহ, ব্ৰথলৈ পঠাওঁ। তেতিয়া তেখেতৰ বয়স চাৰিকুৰিৰ অলপহে তল আছিল, আৰু সেই বয়সতো তেখেতে ঘনকৈ টাইপ কৰা, মাজে মাজে মচ যোৱা আৰু তাৰ ওপৰত কাট-কুট কৰা সেই ৬০০।৭০০ পিঠিবন্ধেতেৰা পাণ্ডুলিপি চাই, মন্তব্য কৰি, পুনৰ নিজ খৰচত মোলৈ ফ্ৰাঞ্চাই পৰা স্বৰ্গাই পঠায়। তেখেতৰ এনে অপাৰ স্নেহৰ উপৰি তেখেতৰ মনীষাৰ বঙ্গন-বংশিত মোৰ সাহিত্য-বুৰঞ্জীখনৰ জকা আৰু কামিহাড়বোৰ কেনেকৈ ডালু ডালু হৈ জিলিকি উঠিছিল, ভাবিলে আজিও মই শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতাত অভিভূত হওঁ। তেখেতে কেৱল গ্ৰন্থৰ চলেৰে বহুমূলীয়া স্থচনাবোৰ দাঙি ধৰিছিল; আৰু যদিও সেই সকলোবোৰ স্থচনা মই সদায় সঠিক বুলি মানি লব পৰা নাই তথাপি সেইবোৰে মোক মোৰ মতামতবোৰ নকৈ ফহিয়াই চাবলৈ বাধ্য কৰিছিল। যেনে তেনে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ সামান্য ছাত্ৰৰূপে মোৰ বিবেচনা যে এতিয়াও সংস্কাৰৰ পথত চলি আছে তাক মই মুকলিকৈ সৈ কাঢ়োঁ আৰু তাৰ বাবে বৰঞ্চ গৌৰৱ অনুভৱ কৰোঁ।

মোৰ নিজ চিন্তাৰ নতুন পোহৰত মই এটা লাগতিয়াল কথা দেখিলোঁ ভাৰ-জগতত 'স্থানীয়' বুলি এটা কথা নাই। মোৰ সেই ইংৰাজী গ্ৰন্থ ছপাবলৈ দিয়াৰ আগে আপে মোৰ সেই অনুভৱ হোৱা হেতুকে পোনতে সেই ইংৰাজী গ্ৰন্থৰ আৰু এতিয়া এই অসমীয়া সংস্কৰণৰ নাম দিলোঁ "নতুন পোহৰত অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী।" সেইদেখি ইয়াৰ আগলৈকে লিখি অহা আদি-যুগ প্ৰাক বা পূৰ্ব-বৈষ্ণৱ, বৈষ্ণৱ আৰু উত্তৰ-বৈষ্ণৱ যুগৰ নতুন নামকৰণ কৰা হল যথাক্ৰমে আদি-মধ্যযুগ, শেষ-মধ্যযুগ, নৱজন্ম যুগ আৰু উত্তৰ-নৱজন্ম যুগ। জুলহ ব্ৰথে এনে কোনো স্থচনা কৰা নাছিল, ই আমাৰ নিজা ভাব। তাৰ আগতে অৱশ্যে আমি পাবলী আৰু সংস্কৃত, ইংৰাজী আৰু ফৰাসী আদি সাহিত্য-বুৰঞ্জী কেবাখনবো যুগ-বিভাগ আয়ত্ত কৰি লবৰ বিশেষ যত্ন কৰিছিলোঁ।

ইয়াৰ আগতে আন এটি কথা আমি নিজে কিছুদিনৰ পৰা অহুত্ব কৰি আহিছিলোঁ, সাহিত্য-বুৰঞ্জীত নিৰূপণ; গতিকে যি মাটি আৰু যি জাতিৰ মাজত ইয়াৰ গভীৰ যোগাৰি যোগাৰি আছিল আগতে তাৰ এটি আভাস দিহে সেই জাতিৰ সাহিত্যৰ আলোচনা আৰম্ভ কৰিব পৰা হয়; যুগ-বৰ্ষ আৰু সমসাময়িক ঘটনাৰ পৰ্য্যবেক্ষণ আদিৰ কথা তাৰ উপৰিও নিশ্চয় আছে। এনে সকলোবোৰ বিৱৰণ আভাৰ দিবলৈ বাওঁতে ইয়াৰ পূৰ্ব অসমীয়া সংস্কৰণ “পাতনি”-খনেই এখন সুকীয়া ঐশ্বৰ্যমান বুজন হয়। উহুগৰি, জুলাই ব্ৰহ্ম আৰু সুনীতি চেটাৰ্জী উভয়ৰ উপদেশ মানি ইংৰাজী সংস্কৰণ অসমীয়া সাহিত্যৰ বাবে গল্প-গভৰ বাচকবৰীয়া চানেকিৰূপে সাহিত্য-কোষ হ'ব তেনে কৰিছিলোঁ; আৰু ইয়াৰ লগৰীয়া সংস্কৰণটিও তেনে কৰা হয়। জুলাই ব্ৰহ্মৰ বিতোপন বৃত্তি : ‘আপোনাৰ মতামত নিশ্চয় অধিকাৰিকসম্পন্ন হ'ব; কিন্তু পঢ়ুৱৈৰ বাবে চকুৰে দেখা প্ৰমাণ নাথাকিব যদি আপুনি কিতাপখন বৰ ডাঙৰ নহ'ব বাবে উদ্ধৃতিবোৰ এতিয়া বাদ দিব খোজে।’ এনেবোৰ বিবেচনা কৰি অসমীয়া সংস্কৰণ সম্পাদন কৰোঁতে গিও অতিশয় বুজন হৈ উঠিল : তাৰ ফলত আমাৰ অনিচ্ছা সত্ত্বেও বুৰঞ্জীখনৰ বেচ সৰ্বসাধাৰণৰ বাবে অলপ অতিবিস্তৃত যেন হয়।

এতিয়া এই ডাঙৰগত আমি কেইটিমান সুবিধা পাইছোঁহেঁতক। ‘দেশ-জাতি আৰু ভাষাৰে অসমৰ চিনাকি’ বুলি ১৯৪৪ ৰ আগভাগত বৰষণ ভোৰা কলেজীয়ে আমাৰ ইংৰাজী কিতাপ এখন প্ৰকাশ কৰিছিল। সেইখন ভালমান বহুৰৰ আগতে হুজুৰা হোৱাত এতিয়া অসম দেশ, অসমীয়া ভাষা আৰু লিপিব বুৰঞ্জী তিনিওখন পুনৰ মাত্ৰাঙ্কৰ পৰা ইংৰাজীত একেলগে ছপা হৈ ওলাইছে। ইয়াৰ অসমীয়া ভাঙৰণ এটি আমি সোধকালে উলিয়াবৰ বন্ধ কৰিছোঁ। এতেকে প্ৰায় চাৰিকুৰি পিঠি জোৰা আগৰ “পাতনি”-খনি আমি সম্প্ৰতি একতাই ধৰ পৰা হ'লোঁ। উহুগৰি আমাৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ অধ্যয়ন পুথিখনও ইয়াৰ ভিতৰতে ছপা হৈ ওলাল; অসমীয়া গল্প-গভৰ বাচকবৰীয়া চানেকিখিনিৰ সাহিত্য-কোষৰূপে তাত কিছুমানে ঠাই পোৱাত এই সাহিত্য বুৰঞ্জীখনিত সেইখিনি উদ্ধৃতিলৈ আঙুলিয়াই দি এতিয়া পৰা হয়। গতিকে বৎসবোৰোৰে এই সংস্কৰণ অন্ততঃ পূৰ্বৰ সংস্কৰণতকৈ বুলত কৰিবৰ বন্ধ কৰা হৈছে ভিতৰৰা গুণখিনি অটুট ৰাখি।

আমাৰ যোৱা চতুৰ্থ ডাঙৰগৰ সাহিত্য-বুৰঞ্জীখন ওলোৱাৰ পাছত আন

সকলোকেইবাখনো কিতাপ ছপা হৈছে; তাত কলাকাৰ স্বৰূপে আৰু সাহিত্য-বুৰঞ্জী-লেখক স্বৰূপে আমাৰ বিষয়ে কথা আন্তৰিক সহানুভূতিহচক মন্তব্যবোধৰ বাবে আমি কৃতজ্ঞ। সেই কিতাপ কেখনৰ প্ৰসঙ্গত বাতৰি-কাকতত ওলোৱা মতামতবোৰলৈ বহুতে আমাৰ মনোযোগ আকৰ্ষণ কৰিছিল; কিন্তু সেইবোৰ অনভিজ্ঞতা আৰু অশুদ্ধদৰ্শিতাৰ পৰিচয়জ্ঞাপক, যে সন্দেহ নাই। সাহিত্য-পুথি প্ৰকাশনৰ ফৰ্দ বা সাহিত্যিকৰ তালিকা যিমানেই সম্পূৰ্ণ হওক লাগে, সি সাহিত্য-বুৰঞ্জী নহয়; এনে কথা নজনা 'সাহিত্যিক'ৰ আঞ্জিও আমাৰ দেশত আকাল নাই, ই দুৰ্ভাগ্যব কথা। সমবায়-পদ্ধতিৰে সাহিত্য-বুৰঞ্জী লিখিবলৈ কথা প্ৰস্তাৱ আৰু হাঁহিয়াতৰ কথা।

মধ্যযুগীয় আৰু নৱজন্ম আদৰ্শৰ সাহিত্য

মধ্যযুগ আৰু নৱ-জন্ম যুগ বিভাগৰ মূল নীতি ইয়াতে ৰাখনি থোৱা প্ৰাসঙ্গিক হব। খৃষ্টীয় চতুৰ্থৰ পৰা ষোড়শ শতকলৈ এই কাল ছোৱাত ইউৰপৰ স্বপত্তি আদি কলাবিজ্ঞাত পোৱা ইউৰপীয় ভাব-আদৰ্শৰ নিদৰ্শনকে মধ্যযুগীয় (মেডীভেল্)-আৰু ভাব পুৰতী নিশাৰ (পোন্ধৰ আৰু ষোল শতিকাৰ) ফেছজালিকে নৱজন্ম (বেগেছেঞ্চ) যুগৰ মঙ্গল আৰতি বোলা হয়। কিন্তু তেনে ভাব-আদৰ্শ অকল ইউৰপতে সীমাবদ্ধ বুলি আমি মানি লব নোৱাৰোঁ; কিয়নো মহা আকাশত যেনেকৈ কোনো সীমা-বেখা বহুৰাব নোৱাৰি মাছুহৰ মহা হৃদয়-গগনতো তেনে কোনো ভেদ-বেখা আঁকিব নোৱাৰি। স্বৰূপতে মহাদেশ, দেশ, প্ৰদেশ আদিৰ সীমা-বেখা মাছুহে গঢ়া, কৃত্ৰিম; আৰু সেইদেখিয়েই আজি মহা-মানৱৰ মহা-মিলনৰ মহা-প্ৰোৱাৰত সেইবোৰ উটি গৈ নিকৰ্দ্দেশ হবৰ উপক্ৰম হৈছে।

বাস্তৱতে মধ্যযুগৰ কালছোৱা মানৱ-সভ্যতাৰ এক অন্ধকাৰ যুগ; ইউৰপত যেনে আছিয়াতো তেনে। সম্ভৱতঃ সভ্যতাৰ গতিয়েই সদায় সৰল-বৈশ্বিক নহয়; দিনৰ পাছত ৰাতি আৰু ৰাতিৰ পাছত দিনৰ দৰে, পোহৰৰ পাছত আন্ধাৰ আৰু আন্ধাৰৰ পাছত পোহৰ স্বাভাৱিক। প্ৰাক্‌খৃষ্ট পাঁচ-ছয় শতকৰ কথাকে ধৰোঁহঁক; এই কালছোৱাত ইউৰপত যেনেকৈ গ্ৰীছৰ ছক্ৰেটিছ (খৃঃ পূঃ ৪৭১-৩৯৯), প্লেটো (৪২৭-৩৪৭ খৃঃ পূঃ) আৰু এৰিষ্টটোন্ (খৃঃ পূঃ ৩৮৪-৩২২); আছিয়াত যেনেকৈ চীনৰ লাও-ছে [(খৃঃ পূঃ ৬০০-৫১০) আৰু কনফুছিয়াছ (৫৫০-৪৭৮ খৃঃ), আৰু ভাৰতবৰ্ষত বুদ্ধদেৱ (খৃঃ পূঃ ৫৫৭-

৪৭৭) প্ৰকৃতি মনস্বীসকলৰ আবিৰ্ভাৱে সমগ্ৰ পৃথিবীৰ বুৰঞ্জীত প্ৰায় একে ধৰণৰ মৌলিক উচ্চতম চিন্তাৰ মানদণ্ডৰ একোটি উচ্চ পৰ্বত-চূড়া থাকিলে বুলিব পাৰি। কিন্তু আগত বা পাছত মানৱ-সভ্যতাৰ ইতিহাসে কোনো কালে দেখিবলৈ নোপোৱা জগতৰ অভূত-পূৰ্ব উচ্চতম দৰ্শন-বিজ্ঞানৰ নিদৰ্শনৰ চিৰ হিমৱন্ত পৰ্বত-মালাৰ নিচিনা বেদান্ত-উপনিষদৰ কাঞ্চনজঙ্ঘাৰ নিশ্চয় বুদ্ধদেৱৰ আবিৰ্ভাৱৰ আগৰ কালতেই অস্থায়ী হৈছিল; বুদ্ধদেৱ সেই উচ্চতম পৰ্বত-মালাৰ শাৰীৰ এটি গুটীয়া পৰ্বত মাত্ৰ।

বুদ্ধদেৱৰ সেই অৰ্দ্ধ-সহস্ৰ বছৰৰ পাছত যীশুখৃষ্টৰ আবিৰ্ভাৱ, আৰু এৰো নিশ্চয় নতুন ভাৱ-চিন্তাৰ উচ্চ মান-দণ্ডৰ এটি পৰ্বত স্বৰূপ। কিন্তু অৰ্দ্ধ সহস্ৰ বছৰ নো-যাওঁতেই জোৱাৰৰ স্বাভাৱিক অল্পজ সেই ভাৱৰ আৰম্ভ হল; আৰু ইয়াতেই মধ্যযুগৰ পাতনি। এই ভাৱৰ কালত যে অকল জাগৰণৰ ঠাইত অৱসাদে দেখা দিলে এনে নহয়, তাৰ এক অদ্ভুত প্ৰতিক্ৰিয়াও আৰম্ভ হল। ইউৰোপত যেনেকৈ এই প্ৰতিক্ৰিয়াই ৰূপ ললে গ্ৰীছৰ হক্ৰেটিছ-প্লেটো আৰু ৰ'মৰ গিউক্ৰোছিয়াছ আৰু হোৰেছ আদিৰ শিক্ষাৰ ওলটা অৰ্থ গ্ৰহণত, ভাৰতবৰ্ষতো সি ৰূপ ললে গীতা-উপনিষদৰ ভুল মৰ্ম-গ্ৰহণত। উদাহৰণ স্বৰূপে, ভাৰতীয় মহৰ্ষিসকলৰ দৰেই গ্ৰীছীয় মনস্বীসকলে আমাক সতৰ্ক কৰিছিল ইঞ্জিয়সমূহে ভোগ-সালসাৰ ভুল বাটেদি নি যাতে আমাৰ আধ্যাত্মিক অপকৰ্ষ ঘটাৰ নোৱাৰ। কিন্তু ইউৰোপ আৰু ভাৰতত প্ৰায় সমানে আৰম্ভ হল এই যুগত; ইঞ্জিয়ৰ ক্ৰচ্ছ-সাধন, শব্দৰ নিৰ্ঘাতন আৰু সংসাৰ-জীৱনৰ পৰা মুখ-সৌন্দৰ্য্যৰ নিৰ্বাসন। মুখে তেতিয়াও মানুহৰ নৈতিক আৰু আধ্যাত্মিক উৎকৰ্ষৰ কথা কৈ গাই আছিল, কিন্তু হাতে আত্মাৰ ডিঙিত বন্ধনৰ নাগ-পাশ লগাইছিল: ভালুকৰ দৰে আগলৈ বুলি জাপ মাৰি বাস্তৱতে পিছুৱাই গৈ আছিল।

সেই ঘোপমৰা অজ্ঞান আন্ধাৰতে গুনিবলৈ পোৱা হল নৱজন্মৰ ফেহজালি। এই নৱজন্মৰ আন্দোলন মধ্যযুগৰ আন্ধাৰ তথা আত্মাৰ নাগ-পাশ-বন্ধনৰ বিৰুদ্ধে ধৰ্মমুক্ত (ফ্ৰেছড্) আৰম্ভ কৰিলে। মানৱ-শব্দৰ অনিত্য সচা, সংসাৰেই অনিত্য; কিন্তু অনিত্যক পাবলৈ বা ভৱ-সাগৰ তৰিবলৈ ইয়াতকৈ ভাল ভাৱী নাই: ইঞ্জিয়সমূহ লাগতিয়াল কিন্তু বিশ্বাসঘাতক লগুৱা, সচা; এতেকে গাৱধান সিহঁতক সজ্ঞ কামন্ত সততে লগাই থব লাগে যাতে আমি পাছত তাৰ বাবে অল্পতাপ কবিব লগা নহয়—“নকবিলোঁ শিবে মাধৱক নমস্কাৰ।

ইটো মাথা-গোট মোৰ ভৈল মহাভাৰ ॥” ইত্যাদি। এয়ে আত্মাৰ মুক্তিৰ বাবে নৱ-জন্ম আন্দোলনৰ অভিনৱ পন্থা।

একে বান-পানীয়েই যেনেকৈ নৈক নৈ, খালক খাল, পৃথ্বীক পৃথ্বী আৰু বিলক বিলৰূপে পৰি পূৰ্ণ কৰে; একে নৱ-জন্মৰ আন্দোলনেই সেইদৰে স্কীয়া জাতিৰ স্কীয়া ৰূপে নিজ অতীষ্ট আৰু বৈশিষ্ট্য পূৰ্ণ কৰি দিলে। ইউৰ’পীয় নৱ-জন্মৰ আৰ্কাইডাৰ হল গ্ৰীছ আৰু ৰ’মৰ পুৰণি সাহিত্য-কলা আদিৰ পৰা, আৰু ভাৰতীয় নৱ-জন্মই পাশ্চাত্য পুৰাণৰ ফীনিছ্ চৰাইৰ দৰে মৰি নিজ ভাসমৰ পৰা অৰ্থাৎ গীতা-উপনিষদৰ মৰ্মৰ পৰাই নৱ-বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ ৰূপ ল’লে। আৰু ইউৰ’পেই ইংলণ্ড জাৰ্মানী প্ৰভৃতি দেশে এই নৱ-জন্ম আন্দোলনক গঢ় দিলে ধৰ্ম-নীতিৰ ভিতৰেদি; কিন্তু ফ্ৰান্সে গ্ৰীছ ইটালি আদিৰ দৰেই ইয়াক ৰূপ দিলে ইন্দ্ৰিয়ানুতা তথা কলা-সৌন্দৰ্য্যৰ মাজেদি। কিন্তু এই ইন্দ্ৰিয়ানুতা ইন্দ্ৰিয়-সেৱাৰ কথাৰ নিচিনা ভাবিলে ভুল হব; ইয়াৰ গুৰিত থকা নৈতিক দৰ্শন এয়ে: দেহ আত্মাৰ মন্দিৰ, আৰু আত্মাৰ দৰেই ইয়াক পৱিত্ৰতাৰে ৰাখিব লাগে। ভাৰতবৰ্ষতো আৰু তেনেকৈ এই অসমে, ইংলণ্ড জাৰ্মানী আদিৰ দৰে গীতা-ভাগৱতৰ ধৰ্ম নিৰহ-নিপানী দাস্ত ধৰ্মৰূপে গ্ৰহণ কৰিলে, আৰু বঙ্গই ফ্ৰান্স আদিৰ নিচিনাকৈ তাকে ন ন মচলাবে স্নগন্ধি কবি বাধা-যুক্ত ‘মধুৰ’ ধৰ্ম ৰূপে ললে। ই জাতীয় স্বভাৱৰ গুণ নিশ্চয়।

অসমীয়া ভাষা আৰু লিপিৰ আঁতিগুৰি

অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী জনাৰ আগতে অসমীয়া ভাষা আৰু তাৰ লিপিৰ কাহিনী খুল-মূলভাৱে হলেও জনা আৱশ্যক। কিন্তু এতিয়ালৈকে এই বিষয়টো পণ্ডিতসকলৰ প্ৰকৃত অজ্ঞতা আৰু ভ্ৰান্তিয়ে এনেদৰে মেৰাই ৰাখিছিল যে তাক দুই-চাৰি আঘাৰ কথাবে বুজাব নোৱাৰি; সেইবাবে অসমীয়া ভাষাৰ আঁতিগুৰি নামে এখন স্কীয়া পুথি প্ৰকাশৰ দিহা কৰা হৈছে, আৰু তাতে অসমীয়া লিপিৰ উৎপত্তি আৰু প্ৰাক-ঐতিহাসিক আৰু আদি-ঐতিহাসিক অসমৰ প্ৰকৃত আভাস দিবৰ যত্ন কৰা হৈছে। অষ্টৰ পৰিহাস, অসমীয়া বঙলাৰ উপভাষা বোলা অপযশ লৈয়ে পোনতে ভাষা-তত্ত্বৰ ক্ষেত্ৰত ওলাব লগা হয়; তাৰ পাছত মহামতি গ্ৰিমাৰ্ছ’নৰ নিবপেক্ষ বিচাৰত অসমীয়া বঙলাৰ উপভাষা নহয়, কিন্তু ভনীভাষা ৰূপে মাগধী অপভ্ৰংশৰ জীয়ৰী বুলি পৰিচিত হয়। এনে প্ৰতিষ্ঠাতেই গোৱন-উৎকল হৈ আমি

এতিয়ালৈকে আছিলোঁহঁক আৰু এনে তথ্যেৰেই অসমীয়া ভাষা বিষয়ে তথাকথিত মৌলিক বৈজ্ঞানিক গৱেষণাও প্ৰচাৰিত হৈছিল !

এনেতে জ্ঞানীৰ পুণ্যস্থিতি বেণীমাধৱ বৰুৱাই কামৰূপ শাসন-মালাৰ সংস্কৃত বচনাত থকা কামৰূপী প্ৰাক্কৃতৰ প্ৰতি মোৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰে, আৰু সেই নিৰ্দেশ মতেই পম খেদি কামৰূপী স্বতন্ত্ৰ প্ৰাক্কৃতৰ সম্পূৰ্ণ আভাস পাবলৈ সমৰ্থ হওঁ। তেতিয়া জলজল-পটপটকৈ দেখিবলৈ পাওঁ মাগধী অপভ্ৰংশৰ পৰা অসমীয়া বঙলা আদি ওলোৱা বোলা ইমান দিনৰ কথাটো এটা ছুৱাহে, কিয়নো বাস্তৱতে মাগধীৰ লগত কামৰূপী তথা অসমীয়া-বঙলা ভাষাৰ কোনো মৌলিক সম্পৰ্ক নাছিল আৰু থাকিববো। কোনো উপযুক্ত হেতু নাছিল। প্ৰাক্কৃত-ঐতিহাসিক আৰু আদি-ঐতিহাসিক অসমৰ সামাজিক ইতিহাস লিখিকি-বিদাৰি চাওঁতেই ধৰা পবিল অস্তুত: ভাস্কৰ বৰ্মাৰ কালত আৰু সম্ভৱ তেওঁৰ আজো-ককাক ভূতিবৰ্মাৰ দিনতো বৰ্তমানৰ সমগ্ৰ বঙ্গদেশ সামৰি বিহাৰৰ পূব ছোৱালৈকে সদৌ পূব-ভাৰত বাঙ্গলনৈতিক তথা সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিকভাৱে প্ৰাচীন বিশাল কামৰূপ ৰাজ্যৰ ভিতৰুৱা আছিল। তাৰ প্ৰমাণ ৰূপে বঙালী মৈথিলী, ভাষা আৰু লিপি অসমীয়াৰে (বৰ্তমান অসমীয়া 'ব' সামৰি) বাস্তৱতে একে আছিল; আৰু পাবত গজাবলৈ চোৱা বঙালী পণ্ডিতবিলাকৰ কথা এৰিও বৈজ্ঞানিকভাৱে বঙালী পণ্ডিতে কোৱা বঙ্গ-ভাষাৰ প্ৰথম তিনিখন পুথি চৰ্য্যাচৰ্য-বিনিশ্চয়, শুল্কপুৰাণ আৰু কৃষ্ণকীৰ্ত্তন স্বৰূপতে যে প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষাৰ পুথি সেই কথা আমি দুখুবি বছৰমানৰ আগৰ পৰাই দেখুৱাই আহিছিলোঁ।

যি কালৰ পৰাই কামৰূপী প্ৰাক্কৃতৰ চানেকি পোৱা হৈছে সেই কালৰ পৰাই কামৰূপী লিপিও একে ঠাইতে পোৱা হৈছে। প্ৰসিদ্ধ লিপিতত্ত্ব-বিশাৰদ সকলৰ মতে দেৱনাগৰী লিপিৰ যি কাল পোৱা হয়, কামৰূপী লিপি তাতকৈ অস্তুত: দুশ বছৰৰ আগৰ যে সন্দেহ নাই। তিনি চাৰি নিৰ্ভৰযোগ্য প্ৰমাণৰ পৰা ভাস্কৰবৰ্মাৰ কাল সপ্তম শতিকাৰ আগভাগত সুপ্ৰতিষ্ঠিত যেতিয়া, তাৰ পৰাই প্ৰাচীন শাসন-মালাত দিয়া ঠাৱৰ বংশ-লতাইদি বগাই অস্তুত: চতুৰ্থ শতিকালৈকে কামৰূপৰ ঐতিহাসিক ঘটনাবোৰ সঠিকভাৱে পাওঁহঁক। দ্বাদশ শতিকাৰ শেষ ছোৱাত কামৰূপী লিপি সম্পূৰ্ণ আধুনিক অসমীয়া গঢ়লৈ অহা আমি দেখা পাওঁহঁক; কানাই বৰশী-বোৱা শিলা-লিপিৰ কটোগ্ৰাফ তাৰ প্ৰমাণ ৰূপে ছপাই দিয়া হৈছে।

পুথি এক

আদি মধ্যযুগৰ অসমীয়া সাহিত্য

আগকথা (ক) বাৰ্জনৈতিক পৰিস্থিতি :—চীনা পৰ্যটক য়়ান্ চোৱাঙৰ “ব্ৰহ্ম-বৃত্তান্ত”, বাণভট্টৰ “হৰ্ষ-চৰিত” কাব্য আৰু প্ৰাক-ঐতিহাসিক কামৰূপৰ তামৰ ফলিবোৰ, প্ৰামাণিক এই তিনি মূলৰ পৰা সপ্তম শতিকাৰ আগছোৱাত কুমাৰ ভাস্কৰ বৰ্মাৰ বাৰ্জয় সুপ্ৰতিষ্ঠিত বুলি ধৰা হয়। বহুমূলীয়া চীনা ঐতিহাসিক টোকা আৰু কৰ্ণ-সুবৰ্ণৰ পৰা দান কৰা মাটিদান ফলিব পৰা কুমাৰৰ পূব-ভাৰতৰ সাৰ্বভৌমত্ব সুপ্ৰমাণিত হয়। তেওঁৰ বাৰ্জয়ৰ অৱসানৰ সৈতে বৰ্মণ বংশৰ ওৰ পৰিলত স্বেচ্ছাধিনাথ শালস্তম্ভৰ বাৰ্জয়ৰ পাতনেৰে কামৰূপত যি একুৰি এজন বৰ্জয় নতুন বংশৰ পাতনি মেলে, সেই বংশৰে বৰ্জয় হৰ্ষদেৱৰ কন্যা বাৰ্জয়মতীক নেপালৰ বৰ্জয় জয়দেৱে বিয়া কৰায়, আৰু তেওঁৰ তিৰুতীয় ১৫৩ অঙ্কৰ (৭৮৪ খৃঃ) শিলালিপিত সেই “ভগদত্ত-বাৰ্জয়-কুলজা” বাৰ্জয়মতীৰ পিতাক হৰ্ষদেৱক “গোড়োড়াদি-কলিঙ্গ-কোশলপতি” অৰ্থাৎ বঙ্গ, বিহাৰ, উড়িষ্যা আৰু গঞ্জামবো অধিপতি বুলি অভিহিত কৰিছে। বৰ্মণ বংশৰ পৰবৰ্ত্তী এই একৈশ জনীয়া বৰ্জয় বংশৰ শেষ অধিপতি ত্যাগ-সিংহৰ পাছত দশম শতিকাৰ মাজভাগ মানত ব্ৰহ্মপালত আবন্ত হৈ সত্তৰতঃ দ্বাদশ শতিকাৰ মাজছোৱাত ধৰ্মপালত শেষ কৰি কামৰূপত যি পাল বাৰ্জয়ৰ পাতন হল, এই তিনিও বংশৰ কামৰূপী বৰ্জয়সকলে সমভাৱে একে হাতীৰ মোহকে ব্যৱহাৰ কৰিছিল, একে ববাহ-পৃথিৱী-সম্বৃত নবক-ভগদত্ত বৰ্জয় উত্ত্বাধিকাৰিত্ব দাবী কৰিছিল, আৰু বাৰ্জয়-বিস্তৃতি সম্পৰ্কে সত্তৰতঃ একে বাৰ্জয়নৈতিক প্ৰতিপত্তি বক্ষা কৰিছিল। বামাৱণ-মহাভাৰতৰ অসংখ্য উল্লেখৰ পৰা এই দেশৰ প্ৰাচীন নাম প্ৰাগ্-জ্যোতিষ, আৰু পুৰাণৰ কালৰ পৰা য়়ান্ চোৱাং কালিদাস আদিৰ বৃহৎ ভিতৰেদি একাদশ শতিকাৰ আলবেকনী .আদিৰ কাললৈকে প্ৰাগ্-জ্যোতিষৰ পৰা কামৰূপলৈ এই দেশৰ নামৰ পৰিবৰ্ত্তন ; তদুপৰি পুৰাণ বাৰ্জয়ধানী সত্তৰতঃ গুৱাহাটীত থকা প্ৰাগ্-জ্যোতিষপুৰৰ পৰা তেজপুৰত থকা

হাকপ্লেথৰ আৰু তাৰ পাছত নগাঁৱত থকা দুৰ্জয়ালৈ, আৰু শেষত সম্ভৱতঃ কামতাপুৰ বা কামৰূপ-নগৰলৈ স্থানান্তৰিত হয়।

(খ) সামাজিক জাৰাংশঃ—কুমাৰ শিলাদিত্য হৰ্ষবৰ্দ্ধনৰ কাব্যত মিত্ৰতাৰ প্ৰস্তাৱ কৰোঁতে বাজ্জদূত হংসবেগে বজ্জা কুমাৰ ভাস্কৰ বৰ্মাৰ বিষয়ে বৰ্ণোৱা “অন্নমশ্চ চ শৈশৱাদাৰভ্য সঙ্কল্পঃ স্বেয়ান্ স্থানুপাদাববিন্দয়াদৃতে নাহমশ্চন্ম নমস্কুৰ্যামিতি” কথাই নিশ্চয় তেওঁক কঠোৰ শৈৱ ৰূপে দেখুৱায়। ভাস্কৰ বৰ্মাৰ নিধনপুৰ ফলিৰ পৰা ধৰ্ম ধৰ্মপালৰ দ্বিতীয় তাম্ৰলিপিলৈকে সমভাৱে আটাইখিনি ফলিয়ে দেখুৱায়, নৰকাসুৰ-ভগদত্ত আদিক অৰ্দ্ধ-পৌৰাণিক চৰিত্ৰ বুলি এবিলেও প্ৰথম বৰ্ণন বজ্জা পুণ্ডৰীকৰ পৰা শেষৰ পাল বজ্জা ধৰ্মপাললৈকে অন্ততঃ সাত-আঠশ বছৰ জুৰি তিনিও বংশৰ কামৰূপী বজ্জাসকল বংশ-নিৰ্বিশেষে শৈৱ ধৰ্মাৱলম্বী আছিল। দ্বিতীয়ত, মুয়ান্ চোৱাঙৰ ভ্ৰমণ-বৃত্তান্তৰ পৰা জানি ‘পাটত থকা বজ্জাজন (ভাস্কৰ বৰ্মা) জাতত বামুণ আৰু দেৱ নাৰায়ণৰ বংশধৰ হৈও বৌদ্ধ ধৰ্মৰ প্ৰতি এনে বিশেষ শ্ৰদ্ধাৱান্ আছিল যে তেওঁ ব্ৰাহ্মণ-শ্ৰমণ উভয়কে একেদৰে ভক্তি কৰিছিল, আৰু বিধিৰ বিধাতাক (মুয়ান্ চোৱাঙক) নিমন্ত্ৰণ কৰি অতিথি-সুশ্ৰমা কৰিছিল। তদুপৰি কুমাৰ ভাস্কৰে কুমাৰ শিলাদিত্যৰ লগত হাত-উজান দি বঙ্গদেশৰ নবোন্ধ গুপ্ত শশাঙ্কই যগধ আক্ৰমণ কৰি পাটুনা আৰু গৱাৰ বৌদ্ধ বিহাৰবিলাকৰ ধ্বংস সাধন কৰিব খোজোঁতে এওঁক দমন কৰিলে।’ ভাস্কৰ বৰ্মাৰ বৌদ্ধ ধৰ্মৰ প্ৰতি এই গভীৰ প্ৰীতি দৃঢ়ভাৱে প্ৰমাণিত হয় কিয়নো তেওঁৰ নিজ তামৰ ফলিখনত পোনতে “ওঁ প্ৰণম্য দেৱং শিশিশেখৰ প্ৰিয়পিনাকিনম্ ভয়কৰ্ণেৰ্বিভূষিতম্” বুলি শিৱৰ বন্দনা শেষ কৰিয়ে “জয়তি জগদেকবজ্জলোকিতয়ন্তসম্পদোহেতু” বুলি ততালিকে বৌদ্ধ ত্ৰিবন্ধৰ অন্ততমৰূপে “ধৰ্মক” শ্ৰদ্ধা জনাইছে। তৃতীয়ত, প্ৰাচীন কামৰূপত এই বজ্জাসকলৰ মাটি-দান ফলিত শিৱৰ বাহিৰে পাৰ্বতীৰ উল্লেখ থকাৰ উপৰিও এই পুৰাণি কামৰূপতে যথাক্ৰমে দশম আৰু পঞ্চদশ শতিকাত বচিত বুলি প্ৰায় স্থিৰ হোৱা “কালিকা পুৰাণ” আৰু “যোগিনীতন্ত্ৰ” নামৰ ভাবত-প্ৰসিদ্ধ সংস্কৃত গ্ৰন্থ দুখনত শাক্ত আৰু তান্ত্ৰিক ধৰ্মৰ বিপুল চৰ্চ্ছা দেখিবলৈ পোৱা হয়। তদুপৰি খৃষ্টীয় ত্ৰয়োদশ শতিকাত অসম আক্ৰমণ কৰা আহোম আৰু মুছলমান জাতিৰ লোকসকলৰ পৰাও তেওঁলোকৰ পূৰ্ববৰ্তী দেশৰ কহাবী, চুটিয়া, বাৰভূঞা আদি শাসকসকলে অহিন্দু বা হিন্দুৰূপে কেচাইখাজী বা দুৰ্গা-পাৰ্বতী আদি

গোঙ্গানীক তন্ত্ৰ-মন্ত্ৰৰ সহায়েৰে তন্ত্ৰধৰভাৱেও পূজা কৰা কথাৰ 'উল্লেখ' পোৱা হয় ; আবু ফজলৰ আইন-ই-আকবৰি আৰু উত্তৰ-বৈষ্ণৱ যুগৰ চৰিতবোৰৰ ভিতৰেদিও আমি ইয়াৰ আভাস পাওঁহঁক। শেষত বুলিও নাম-নাচত নহয়, বৈষ্ণৱ ধৰ্মই এই কালছোৱাৰ সামৰণিতে আনবোৰ ধৰ্মক চেৰ পেলাই অল্পক্ৰমে কিছু দৃঢ়ভাৱে আগ বাঢ়ে।

(গ) সাহিত্যিক লক্ষণ—কামৰূপৰ ভাষা মধ্যভাৰতৰ ভাষাৰ পৰা 'অলপ পৃথক' বোলা য়়ান্ চোৱাঙৰ ইতিহাস-প্ৰসিদ্ধ মন্তব্যই অৱশ্যে প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষাৰ জৰিপৰ বাবে প্ৰথম খুটি। পিছে সেই কালৰ প্ৰাচীন অসমীয়াৰ কোনো নিদৰ্শন নথকা হেতুকে তাৰ প্ৰমাণৰ বাবে পণ্ডিতসকল বিমোহিত পৰিছিল, আৰু আন নালাগে বিখ্যাত বঙালী ভাষাতত্ত্ববিদ এজনেও চীন পৰ্যটকৰ এই উক্তিৰ বিৰুদ্ধে নানা অযুক্তি যুক্তি আগবঢ়াবলৈ প্ৰয়াস পাইছিল। কিন্তু সম্প্ৰতি প্ৰাচীন কামৰূপৰ সম্পূৰ্ণ শাসনাৱলী মহামহোপাধ্যায় পদ্মনাথ ভট্টাচাৰ্য্যৰ আশাশুধীয়া চেষ্টাত সম্পূৰ্ণকৈ সম্পাদিত হৈ ওলোৱাত সুধী সমাজৰ আগত পৰোক্ষভাৱে হলেও তাৰ কিছু সাক্ষ্য পোৱা হ'ল। এই শাসনবোৰৰ ভাষা সংস্কৃত ; কিন্তু পণ্ডিতসকলে বা লিপিকাৰবিলাকৰ অনৱধানতাত ভিতৰেদি তেওঁলোকৰ অজ্ঞাতসাবেই ব্যাকৰণ আৰু ছোটনিত স্থানীয় প্ৰাকৃতৰ কিছুমান বৈশিষ্ট্য ওলাই পৰিছিল। "কামৰূপ শাসনাৱলী"ৰ সুবিজ্ঞ সম্পাদকে সজ্ঞ উদ্দেশ্যেৰে হলেও অবৈজ্ঞানিকভাৱে সেইবোৰ "শুধৰাই" প্ৰকাশ কৰিবৰ প্ৰয়াস পাইছিল ; কিন্তু সোঁভাগ্যক্ৰমে জানিবা পাদটোকাতে তেওঁ মূল পাঠবোৰ দি গৈছিল। তাৰ পাছত ত্ৰিপিটকাচাৰ্য ডক্টৰ বেণীমাধৱ বৰুৱাই সূক্ষ্মাতিসূক্ষ্মভাৱে ফঁহিয়াই তাত পোৱা কামৰূপী প্ৰাকৃতৰ সঙ্কেত দিছে। যিহেতুকে এতিয়ালৈকে অসমীয়া ভাষাত অভিজ্ঞ ন-পুৰণি কোনো ভাষাতত্ত্ব পণ্ডিত অসমৰ ভিতৰত বা বাহিৰৰ পৰাও ওলোৱা নাছিল, তাৰতৰ অষ্টাদশ প্ৰাকৃতৰ ভিতৰত ক'তো অসমীয়া ভাষাই ঠাই নাপাইছিল আৰু য়়ান্ চোৱাঙৰ বিখ্যাত উক্তিৰ বিপৰীতে হলেও অসমীয়া ভাষাক যোগধী প্ৰাকৃতৰ লগতেই ইমান দিন সাঙুৰি ধোৱা হৈছিল। ত্ৰিপিটকাচাৰ্য ডক্টৰ বৰুৱাই শকাৱলীৰ ফালৰ পৰা দেখুৱাইছে ইন্দ্ৰপালৰ দ্বিতীয়খন তামৰ ফলিত "সিবি" শব্দটো পালি ভাষাতো ঘনাই পোৱা হয় ; ই সংস্কৃত "শ্ৰী"ৰ অপ্ৰভাংশ নহয়। ধনসিবি, সূৰ্যগসিবি আদিত লগ লগা "সিবি" ৰঙা ভাষাৰ শব্দ, তাৰ